

Múlt és jelen

Történet

Ady 90 ???

Mikor is született az imrei Ady – 1929-, 1930-, vagy 1931?

A történelem összefüggések láncolata. Egy kis településnek, vagy egy iskolának az élete mindig beleágyazódik az adott országtörténelmébe.

Az egész iskolakérdés úgy kezdődött, hogy – a manapság sokat emlegetett – trianoni békekényszer megfosztotta Magyarországot a 2/3-ad részétől. Az elcsatolt területekről a megmaradt Csonka-Magyarországba özönlő magyar ajkú lakosság nagymértékben felduzzasztotta a települések lélekszámát. Így került Pestszentimrére (akkor még Soroksárpéteri) több – főleg Erdélyből menekült sokgyerekes család. Mivel semmit sem hozhattak el szülőföldjükről, még az itt élő szegényeknél is koldusabbak voltak. Az egyébként is magas gyereklétszám – az érkezőkkel – még megoldatlanabbá tette a soroksárpéteri iskolahelyzetet.

Visszatérve a trianoni „béke” diktátumhoz, azt találta ki Bethlen István miniszterelnök és Klebelsberg Kuno vallás és közoktatási miniszter, hogy a letiltott hadikiadások helyett az oktatást kell ebből a pénzből támogatni. A fejekben lévő tudást ugyanis nem lehet elcsatolni, s ebben akár nagyhatalom is lehetünk. Elindult az országos népiskola-építési hullám, illetve a teljes és sikeres oktatási reform.

1926 nyarán kelt a Vallás és Közoktatási Minisztérium 55.387/1926. VIII. a. ü. o. számú rendelete. Klebelsberg Kuno közoktatási miniszter – népiskola-építési programja részeként – erre a településre is szánt három állami oktatási intézményt. Ekkorra jutott el a minisztérium arra az álláspontra, hogy nem csak kiutalni kell Soroksárnak az iskolafejlesztési pénzeket, hanem külön fel is kell tüntetni, hogy azt a hozzá tartozó Soroksárpéteri-telep részére kötelező felhasználnia. (Különben sosem lesz vége a soroksárpéteri lepusztult iskolaépületekben a 60-70-es osztálylétszámoknak. 1928 májusában megjelent Soroksárpéteri Közlöny erről így ír: „...egy teremben 70 gyermeket kell összezsúfolni. ... 3-3 turnusban kell tanítanunk”. Ez azt jelentette, hogy a tanterem-hiány miatt reggel, délben, délután is tartottak órákat ugyanabban a teremben, persze más-más osztályoknak). Soroksár atyai gondoskodásáról így ír a Népszava: „... a két iskolaépület olyan, hogy egy valamirevaló tanya is szégyelné magát miatta”.

Még 1926 nyarán a Vallás és Közoktatásiügyi Minisztérium 1.500.000.000 koronát (160.000 pengőt) utalt ki Soroksárnak, azzal a megkötéssel, hogy ebből az irtóztatóan magas pénzből Soroksár építtessen fel egy 6 tantermes elemi iskolát, két óvodát – óvónői lakásokkal – és egy egészségházat a Soroksár közigazgatásához tartozó Soroksárpéterin, záros határidőn belül. 1926. VIII. 28-án a soroksári jegyzőkönyv elismerte az 1.500.000.000 korona összeg megérkezését. A kapott összeg bizony csábítóan nagy pénz volt akkoriban. Megindult a nagy tanakodás „mostohaanyánknak” nevezett Soroksár község képviselőtestületében, hogyan lehetne ezt a pénzt is – a megszokott módon – Soroksár javára felhasználni. Érdemes volt halogatni az építkezést, mert addig is lehetett a saját, soroksári beruházásokra költeni a pénzt. A kamatok fejében csak a kibúvókat kellett „gyártani”. Az iskola- és óvodaépítéseknel úgy érezték van egy biztos kibúvási lehetőség is: Soroksárpéteri rövidesen önálló település lesz, hátha nem is kell a vállalt kötelezettségnek eleget tenni, maradhat az átutalt összeg a saját pénztárcájukban. Ameddig persze nem volt felsőbb kényszerítő erő, addig lehetett az időhúzó játékot folytatni. Amíg Magyarország minden településén boldogsággal vették tudomásul a kormány oktatásfejlesztő politikáját, és minden erejükkel a megvalósítást támogatták, addig kedves „mostohaanyánk” jóvoltából nálunk semmi, de semmi nem történt, csak tologatták a megtévesztő papírokat a malteroskanál helyett. Az időhúzás részeként vitát provokáltak ki a felajánlott iskola- és óvodatelek helyéről is.

1927-ben elkészítették a népiskola és a két óvoda terveit, valamint a 159.000 pengős költségvetésüket, amit a minisztérium is elfogadott. Aztán sokáig csak a kifogásokat sorolta Soroksár. Ezekkel a látszatintézkedésekkel csak az aktákat rakosgatták egymásra nem a téglákat. A minisztérium pedig a készülő új, 6 tantermes iskola számára kezdte kinevezni a tanítókat. (Sok

volt köztük az Erdélyből a Kis-Magyarországra menekülttanerő).

1928. április 28-án 219.486 pengőt szavazott meg a soroksári testület Stark Pál soroksári építész kivitelezési költségeként a 3 épületre és azt írták, hogy ebből az a bizonyos 160.000 pengő áll rendelkezésre. (*Stark Pál a soroksári képviselőtestület oszlopos tagja volt*). Mire a szerződést megkötötték Stark Pállal, már csak 1 darab óvoda volt a tervekben, s így a vállalási összeg 155.718 pengő lett, azaz jócskán belül van az állam által átutalt összeghatáron. (*Így nem kellett Soroksár nagyközségnek egy fillért sem hozzátennie a péteri iskola-óvoda építéséhez, sőt még nyert is 4282 pengőt, ami egy tisztviselő kb. másfél évi bérét jelentette*).

1928-ban — természetesen az önállóságról szavazó népgyűlés előtt — látványosan kijelölték az iskola, óvoda, orvosi rendelő helyét a mai Törvény – Ady és a Címer utca sarkánál. „Az építendő új állami elemi iskola helyét a Fő-utca és Jenő-utca sarkán levő közterületen már kijelölték, az iskolaépület mellett mint annak folytatása épül az óvoda. Ugyanitt, de a Jenő-utcában lesz felépítve a községi orvos lakása is. Az építkezés még ebben az évben megindul, költségekre a vármegye 70.000 pengőt szavazott meg.” (Soroksárpéteri Közlöny 1928. V. 26.) Természetesen ebből akkor semmi sem lett, lehet, hogy ez volt a büntetés Soroksár részéről, amiért az önállóság mellett voksolt Soroksárpéteri lakossága.

1929-ben viszont dörgedelmes leirat érkezett a legfelsőbb oktatási hatóságtól, hogyha Soroksár szeptemberig nem nyitja meg az iskolát, vissza kell fizetni a 160.000 pengőt. „A község már kezdetben kijelentette, hogy a szükséges áldozatot ezen építkezéshez meghozza, azonban felettes hatóságokról részéről tett kifogások és nehézségek az ügy előbbrevitelét mindig megakadályozták.” – hangzott el Soroksár vezető embere, a főjegyző szájából. Majd ismertette a leirat lényegét: „... a kultuszminisztériumban az az álláspont, hogy ha a község ez évben az építkezést meg nem kezdi úgy ezen kiutalt államsegély is elfog vonatni ...ugyanis a rendelkezésre álló pénz feltétlenül elegendő ahhoz, hogy az épületek tető alá kerüljenek.” [1929. VI. 15. Soroksár Képviselőtestület ülés jegyzőkönyve].

A minisztériumi leirat kézhezvétele után nagy kapkodás vette kezdetét a pénz megmentéséért. Újabb pályázatok kiírásáról gondolkodtak. A gyakorlat szerint persze mindig egy soroksári építőmester nyerte ezeket meg. A vállalási összeget a korábbiaknak megfelelően a végén mindig tetemesen megemelték. Évekig levelekkel, feliratokkal bizonyították a minisztérium és a vármegye felé, hogy most éppen miért nem tudják építeni az iskolát: nem kaptak kölcsönt a banktól; az új építész megemelte a vállalási összeget; nem kell csak egy óvodát felépíteni; stb. Több kísérletet tettek a soroksári vezetők, hogy kibújhassanak a kötelezettség alól, de úgy látszik, a minisztérium hajthatatlan volt.

A képviselőtestületi ülésre felkészülve, az előzetes tárgyalásokon a községközi vezetők nem tudtak már újabb kifogást kiötleni. Mentőötletként hatott, hogy ugyanezen a júniusi ülésen Streng József soroksárpéteri képviselő és dr. Szász Tibor soroksárpéteri kirendeltségvezető ecsetelték „a soroksárpéteri-i lehetetlen iskola állapotokat és kérték, hogy a község feltétlenül fogjon hozzá az építkezéshez, de addig is bérlet útján gondoskodjék a viszonyok némi javításáról.” A testület határozata visszadobva a labdát: „Utasítja soroksárpéteri-i elöljáróságot, hogy legalább 2 új tanteremnek bérlet útján való biztosításáról gondoskodjék, hogy szeptember 1-ére legalább azon 2 tanterem álljon rendelkezésre.” A szükségiskola épülete a mai Juhász József – Deák Ferenc utca sarkán álló Diótörés Alapítvány Dióhéj Otthonának szobáit rejt. Valószínűleg ezt úgy jelentették a minisztérium felé, hogy megvalósították az új iskolát. Máig rejtély, milyen módon „verték át” az oktatási tárcát. [Sajnos a Vallás és Közoktatási Minisztérium (VKM) irattára megsemmisült 1945-ben].

1929-ben tehát elkönnyvelték, hogy elindult az új iskola Soroksárpéterin. **Ez az 1929. év dátuma lett az iskola hivatalos bejegyzési ideje.**

1930-ban nagy változás állt be Soroksár és Soroksárpéteri életében. Január 8-án kelt belügyminiszteri döntés szerint Soroksárpéteri önálló nagyközséggé vált, elszakadt Soroksártól. Egy évig ugyan még közös költségvetés terhelte az új települést. Ez főleg abban nyilvánult meg, hogy Soroksár semmi – korábban vállalt – kötelezettségét sem teljesítette. Az új 6 tantermes iskola sínylette meg leginkább Soroksár ellenállását. (Persze a 160.000 pengőt eszük ágában sem volt átadni az induló nagyközségnek).

1929 végére, 1930 elejére a minisztérium is felébredt, hogy a 4 évvel korábban átutalt összegből nem valósult meg szinte semmi. Soroksár, hogy ne kelljen a 160.000 pengőt visszaszolgáltatni, újabb

„trükköket” eszelt ki. Újabb pályázatokat írtak ki (akkori szóhasználattal: árlejtést).

1930. január 11-én csoda történt a soroksári képviselőtestület ülésén. A mai imrei – háború előtti – iskolák történetében ugyanis csodának számított, hanem Soroksár építőmesterei közül került ki a kivitelező.

A nyertes Majnik Antal gyömrői vállalkozó lett, aki 88.435 pengőért építette fel a mai Ady utca Törvény utca sarkán álló emeletes iskolaépület első 6 tantermét. A földszintes részben alakították ki az igazgatói, pedellusi lakást – ma a tanári és az igazgatóhelyettesi iroda. Ez volt Pestszentimre első emeletes középülete.

1930 év végefelé végre állt az emeletes iskolaépület. A VKM ennek ellenőrzését már nem bízta Soroksár bejelentésének valóságára, hanem az Államépítészeti Hivatal végezte az átvételt. **Innen eredhet az 1930-as alapítási dátum.**

1931-ben az új nagyközség felvehette mai nevét a Pestszentimre elnevezést. (Véglegesen kiirtva a nemszeretem „Soroksár” szót a település nevéből). Hiába készült el hibátlanul a 6 tantermes, emeletes, korszerű iskolaépület 1930-ban. Az imrei elemisták mégsem vehették birtokba.

Az új iskola befejezésének ügyét a kultuszminisztérium továbbra is Soroksár döntésében hagyta. Soroksár most azzala kifogással állt elő, hogy időközben Pestszentimre önálló nagyközséggé vált, fizesse ki a tantermek berendezésének költségét. Az imrei vezetők viszont azzal érveltek, hogy a Soroksár birtokában lévő

160.000 pengőből csak 88.435-t fizettek ki, a közel ugyanannyi pénzből Soroksár állja a padok, táblák, dobogók és egyéb osztálytermi berendezések kifizetését, illetve a megmaradt pénzt adják át Pestszentimre községnek az óvodák építéséhez. Mire rábírta a felsőbb hatóság Soroksárt az új iskola – részbeni – berendezésére, addigra beköszöntött 1931 ősze.

Ezzel a sok éves huzavonával végül sikerült elérni Pestszentimrén azt a különleges helyzetet, hogy az 1930-ban ünnepélyes keretek között felavatott 5000. népiskola (a népiskolai program záróeseménye) után, mintegy 5001. iskolaként valósult meg az imrei „Klebsberg-iskola”.

1931 októbere a valódi indulási, birtokbavételi dátuma ennek a Jenő utcai (Ady utcai) elemi népiskolának.

Tulajdonképpen mindenki örült, hisz végül valami csak megvalósult. A minisztériumból senki nem vonta felelősségre Soroksár nagyközséget azért, mert 4 évig használta az adófizetők pénzét a maga épülésére, embertelen körülmények közé kényszerítve közel 1000 soroksárpéteri gyereket, illetve közel 25 tanítót. A felelősök büntetlenek maradtak, pedig az állami pénzek elszámolásával is bajok lehettek, hiszen az eredetileg megkapott 160 ezer pengőből durván csak 100.000 pengőt költhettek el a soroksári vezetők a kitűzött cél egyikének, a Jenő (ma Ady) utcai iskola építésére és annak berendezésére.

Utóirat:

- Az eredeti tervekben szereplő 2 óvoda (+ két óvónői lakás) és az egészségház a végére teljesen eltűnt az elszámolásból. (Csak 1932-ben valósult meg – Pestszentimre első önálló beruházásaként – a Petőfi (ma: Címer) utcai 2 csoportszobás óvoda és egy óvónői lakás. Az egészségház csak elképzelés maradt).
- *Az írásban szereplő adatokat a Pest Megyei Levéltárban őrzött [ma már Budapest Főváros Levéltárába átkerült] Soroksár nagyközség képviselőtestületi jegyzőkönyveiből jegyzetelte ki a szerző. A „dőlt betűkkel” szedett idézetek az eredetivel teljesen megegyezők, hibáikkal együtt.*

